

Студенти 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто сутність та особливості застосування основних моделей стратегічного управління витратами підприємства, їх переваги та недоліки. Сформовано основні відмінності сучасних моделей управління витратами від класичних моделей.

Аннотация. Рассмотрены сущность и особенности применения основных моделей стратегического управления затратами предприятия, их преимущества и недостатки. Сформированы основные отличия современных моделей управления затратами от классических моделей.

Annotation. The article discusses the nature and characteristics of the main models of the company cost strategic management, their advantages and disadvantages. The main differences between modern and classical models of cost management were formed.

Ключові слова: моделі управління витратами, таргет-костинг, кайзен-костинг, ABC.

В умовах формування ринкових відносин основним у діяльності кожного підприємства є отримання максимального прибутку. Для того щоб вижити і зберегти довгострокову конкурентоспроможність, підприємства повинні постійно вдосконалювати свою діяльність та бути стійкими до змін навколишнього середовища. Для контролю ефективності роботи всіх підрозділів та отриманих від виробництва кожного виду продукції результатів, управління будь-яким суб'єктом господарювання не може обходитися без вивчення та управління витратами на виробництво. Це робить проблему управління витратами однією з головних для системи управління підприємством, але актуальність даної статті обумовлена тим, що на українському ринку ефективність управління витратами, впровадження сучасних моделей та подальшого їх використання дуже низька. Для того щоб зрозуміти причини такої ситуації, необхідно розглянути поняття сучасних моделей управління витратами, виявити їх недоліки та переваги, й умови впровадження на українських підприємствах.

Серед значної кількості методів та моделей управління витратами менеджерам необхідно обирати такі, що забезпечували б досягнення підприємством поставлених цілей і були орієнтовані як на оперативне, так і стратегічне управління підприємством, давали змогу впровадити таку систему контролю, що дозволила б збільшити ефективність діяльності підприємства.

Метою статті є систематизація існуючих у теорії і практиці моделей управління витратами підприємств і формування вибору моделі залежно від чинників, які на неї впливають.

Теоретичним та практичним аспектам управління витратами приділяли увагу в своїх дослідженнях зарубіжні та вітчизняні автори, а саме: К. Друрі, Ф. Тейлор, Гетьман В. Г., Івашкевич В. Б., Палій В. Ф., Соколов Я. В., Чумаченко Н. Г. та ін.

Управління витратами підприємства як цілісна система складається з двох важливих складових: стратегічного та оперативного рівня управління витратами.

Більшість компаній основну частину часу приділяє оперативній діяльності, тоді як стратегічному аналізу, вибору перспективних напрямів діяльності, формуванню системи цілей і стратегічному плануванню приділяється недостатньо уваги, які мають сприяти забезпеченню стійкої та довгострокової конкурентної переваги підприємства на ринку. Тому управління витратами вже не може здійснюватися лише на оперативному рівні, тобто не може бути орієнтованим на короткостроковий результат, а має, насамперед, бути спрямовано на довгострокову перспективу.

Існує безліч систем управління витратами, кожна система ефективна в певних економічних умовах залежно від цілей, поставлених підприємством: абсорпшен-костинг, директ-костинг, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, ABC та ін.

У світовій практиці управлінського обліку вважається, що система стратегічного управління витратами, до якої належать таргет-костинг, кайзен-костинг та ABC, дозволяє чітко та цілеспрямовано здійснювати політику зниження собівартості, раціонально інвестувати грошові кошти в нові види продукції, координувати дії великої кількості людей, задіяних у виробничому процесі, та спільними зусиллями досягати поставлених цілей.

Система обліку витрат таргет-костинг застосовується на етапі проектування нового виробу або модернізації застарілої продукції. Її основу складає зміна погляду на взаємозв'язок ціни, прибутку та собівартості.

Система таргет-костинг, на відміну від традиційних способів ціноутворення, передбачає розрахунок собівартості виробу, виходячи із попередньо встановленої ціни реалізації. Усі учасники виробничого процесу – від менеджера до звичайного робітника – працюють над тим,

У цілому система таргет-костинг – це реальний спосіб запобігання економічних невдач, яка дозволяє суб'єктам господарювання заощадити грошові кошти ще до моменту їх витрат.

Кайзен-костинг – це цілісна система управління витратами, що підтримує стратегію оптимізації витрат, спрямована на підвищення ефективності виробничих процесів і приводить до запланованих результатів. Вона передбачає процес поступового зниження витрат на етапі виробництва продукції, в результаті якого досягається необхідний рівень собівартості та забезпечується прибутковість виробництва. Очікується, що нову продукцію можливо реалізувати за ціною, яка повністю покриє витрати і забезпечить прибуток, необхідний для подальшого розвитку бізнесу.

Дана модель стратегічного управління витратами використовується поряд з таргет-костингом, які переслідують однакову мету – досягнення цільової собівартості: таргет-костинг – на етапі проектування нового продукту, а кайзен-костинг – на етапі її виготовлення. Разом обидві системи дають підприємству достатньо цінну конкурентну перевагу, яка полягає в досягненні більш низького, порівняно з конкурентами, рівня собівартості і можливості вибирати необхідну цінову політику [2].

Отже, використання кайзен-костинг дозволяє швидко знизити витрати підприємства, які виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Але в той же час метод передбачає скорочення витрат на заробітну плату, скорочення персоналу та вимагає постійної мотивації працівників.

Суть методу АВС полягає в тому, що облік витрат за видами діяльності підприємства дає змогу контролювати накладні витрати, визначаючи центри їхнього виникнення. Господарська діяльність будь-якого підприємства потребує використання ресурсів, формуючи собівартість продукції, і визначається операціями, потрібними для її виготовлення: розробки, проектування, виробництва, маркетингу, збуту та гарантійного обслуговування. Розуміння всіх операцій, з яких складається виробництво продукції, дасть змогу управляти витратами з метою управління за видами діяльності, а не собівартістю продукції.

Застосування системи ефективно за певних умов: прямі витрати складають велику частину витрат, підприємство повинне випускати 1 – 2 види продукції з приблизно однаковими витратами. Якщо підприємство не відповідає подібним вимогам, показники собівартості будуть спотворені: занижена націнка на дрібносерійну продукцію і завищена на великосерійну продукцію, висока прибутковість складних продуктів порівняно з простими продуктами.

Недоліки методу АВС полягають у тому, що він вимагає значних змін у системі бухгалтерського обліку та вдосконалення систем інформаційної підтримки, що призведуть до зростання витрат на управління [3].

Управління будь-яким об'єктом, особливо стратегічне, здійснюється за допомогою основних функцій управління: планування, організації, аналізу, обліку, контролю і регулювання. Усі перераховані функції управління необхідно привести в дію для цілей підвищення ефективності управлінських рішень, спрямованих на довгострокову перспективу.

У процесі вибору моделі обліку витрат необхідно звернути увагу на умови застосування тієї чи іншої моделі на підприємстві, а також визначити їх переваги порівняно з класичними моделями витрат (таблиця).

Таблиця

Сучасні моделі управління витратами

Сучасні моделі витрат	Основні відмінності від класичних моделей витрат	Умови застосування
Таргет-костинг	Мотивація співробітників. Дослідження ринку. Аналіз конкурентів. Планування фінансових результатів. Визначення продажної ціни та прогноз обсягів продажу. Організація постійного контролю рівня витрат	Проектування нового продукту. Надійність маркетингових прогнозів і правильне позиціонування підприємства на ринку. Постійне застосування
Кайзен-костинг	Завдання визначаються на етапі планування виробництва на наступний фінансовий рік як на рівні кожного виробу, так і для підприємства в цілому за окремими статтями змінних витрат. Постійна мотивація робітників	Постійне застосування. Проведення вдосконалень виробничих процесів. Залучення всіх співробітників у безперервне вдосконалення якості діяльності та створення необхідної системи мотивації
АВС	Деталізація витрат за бізнес-процесами та аналіз витрат за видами діяльності	Виробництво має чітко виражену функціональну структуру. Виробничі накладні витрати достатньо високі в порівнянні з прямими витратами. Існування великої різноманітності вироблених продуктів. Накладні витрати прямо не залежать від обсягу виробництва

Отже, за результатами дослідження можна зробити висновок, що кожна зі згаданих обліково-калькуляційних систем має свої переваги і недоліки і не може розглядатися ізольовано від супутніх обставин (галузі, розміру підприємства, ступеня автоматизації технологічних процесів, коливань обсягів виробництва і продажів, рівня кваліфікації кадрів, стабільності становища на ринку і конкуренції та ін.). У сучасних умовах ускладнення виробництва, зміни структури собівартості перевагу варто віддати такий обліково-калькуляційній системі, яка принесе найбільш об'єктивні і реалістичні результати.

Наук. керівн. Лабунська С. В.

доступа : <http://www.management.com.ua>. 3. Шанк Дж. Стратегическое управление затратами / Дж. Шанк, В. Говиндараджан. – СПб. : Бизнес-Микро, 2006. – 388 с.